

СТЕШЕНКО-КУФТІНА ВАЛЕНТИНА КОСТЯНТИНІВНА (20. І. 1904–03. VIII. 1953)

піаністка, викладач, професор.

Персоналія видатної української піаністки В. Стещенко-Куфтіної, першої виконавиці багатьох фортепіанних творів Б. Лятошинського, опинилась на маргінесах вітчизняного музикознавства внаслідок надскладних історичних обставин, зумовлених вульгарною соціологією. Завдяки зусиллям професора кафедри спеціального фортепіано № 2 В. М. Воробйова (1925–2010) – учня, асистента і послідовника фортепіанної школи В. К. Стещенко-Куфтіної, якому вона заповідала свій рукописний архів, унікальна особистість Валентини Костянтинівни поступово виходить із небуття і найближчим часом займе належне місце в історії становлення та розвитку вітчизняного піанізму.

Народилася у м. Лебедин Сумської області у сім'ї священника отця Костянтина Стешенка (репресованого і страченого 1938 р.). Закінчила Київську консерваторію у 1923 р. (клас професора Ф. М. Блюменфельда), отримала звання вільного художника. Володіла величезним фортепіанним репертуаром, основу якого складали: «ДТК» Й. Баха, Етюди Ф. Шопена, Сонати Л. Бетховена, В. Моцарта, твори Й. Брамса, Ф. Ліста, Р. Шумана, Ф. Шопена, О. Скрябіна, С. Рахманінова, Б. Лятошинського (їй присвячено Сонату *op.* 13). Працювала у Київській державній музичній професійній школі (вірогідно у 1923–1928 рр.).

У 1928 р. переїхала з Києва до Москви (одружилася з Б. О. Куфтіним, відомим ученим-етнографом, археологом, дослідником проблем археології та історії Грузії, Кавказу). З 1928 року В. К. Стещенко-Куфтіна бере участь у роботі археологічних експедицій, вивчає музичний фольклор (Керченський півострів, Далекий Схід, Сахалін, Охотське море, Північна Осетія, Грузія).

1930–1933 рр. с. Кубенське, Архангельська обл. – разом з Б. О. Куфтіним перебуває на засланні.

1933 р. родина Куфтіних переїхала до м. Тбілісі. З 1934 року В. К. Стещенко-Куфтіна – науковий співробітник Державного музею Грузії.

З 1935 р. В. К. Стещенко-Куфтіна викладає спеціальне фортепіано в Тбіліській державній консерваторії. У серпні 1942 р. отримує звання професора, з 1947 р. завідує кафедрою спеціального фортепіано ТДК.

1952 р. – професор кафедри спеціального фортепіано Київської консерваторії.

Публікації:

Стешенко-Куфтіна В. К. Элементы музыкальной культуры полеазиатов // Советская этнография. – 1930. – № 3.

Стешенко-Куфтіна В. К. Древнейшие инструментальные основы грузинской народной музыки. – Т. 1: Флейта Пана. – Тбилиси, 1936.

*

Видатний український симфоніст Б. Лятошинський мав тісний духовний зв'язок і спорідненість з українською піаністкою В. Стешенко-Куфтіною. Вона була першою і, як свідчить епістолярій, улюбленою виконавицею та популяризатором майже усіх фортепіанних творів композитора, які були написані до 1953 року. Йдеться про обидві сонати (*op.* 13, *op.* 16), цикл «Відображення» *op.* 16, прелюдії *op.* 38, *op.* 44, а також «Траурну» прелюдію, яка не позначена окремим опусом, але, як відомо, написана в 1920 році. Життєві траєкторії обох музикантів у ті трагічні роки першої половини ХХ ст. не завжди географічно співпадали, але періодичні зустрічі у Києві або Москві були дуже плідними. Відомо, що В. К. Стешенко-Куфтіна виконувала твори Б. Лятошинського у музичних видавництвах.

На основі вивчення різних архівних документів, а також розміщених у цьому збірнику листів, варто зауважити, що на формування індивідуального стилю фортепіанних творів Б. Лятошинського мала великий вплив персоналія В. К. Стешенко-Куфтіної та її виконавська манера. Серед визначальних рис піанізму¹ Валентини Костянтинівни – масштабність, оркестральність мислення, «партитурне» бачення й відчуття фактури, декламаційна виразність мови, загострена увага до характеру фразування (фрази ніби скульптурно виточені). Її виконавський почерк водночас і виважено-стриманий, і напружено-емоційний. Тому експресія, емоційна насиченість, драматизм фортепіанних творів Бориса Миколайовича були суголосні світовідчуттям піаністки і знайшли безпосереднє втілення у її виконавських версіях, які, на жаль, не збереглися у записах.

Олена Степанюк

¹ Аналіз здійснено на основі аудіозапису виконавської версії В. К. Стешенко-Куфтіної Сонати № 2 С. Рахманінова.